

Länsstyrelsen
Gävleborg

SKÖTSELPLAN FÖR GRÅBERGETS NATURRESERVAT

2018-11-19

Dnr 511-5531-2011
80-240

Bilaga 4

1 (10)

Naturvårdsenheten

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR GRÅBERGETS NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Gråbergets naturreservat
NVR-id	21-2046813
Län	Gävleborgs län
Kommun	Gävle kommun
Arealer (från VIC Natur):	Total areal 49,3 ha Därav landareal 43,2 ha Hav 6,1 ha Produktiv skogsmark 38,5 ha Naturskog* ca 15 ha *Areal från Länsstyrelsens naturskogsinventering
Naturtyper enligt Natura 2000 (preliminära arealer enligt NNK):	Taiga (9010) 15,4 ha Sten och grusvallar (1220) 0,01 ha
Naturtyper landareal (enligt Metrias naturtypskartering KNAS):	Tallskog 17,8 ha Barrblandskog 12,0 ha Granskog 2,7 ha Lövblandad barrskog 5,7 ha Triviallövskog 0,3 ha Övriga skogsimpediment 4,7 ha Hav 6,1 ha
Prioriterade bevarandevärden: Markslag	Skog Klippor och bergsbranter

Postadress Länsstyrelsen, 801 70 Gävle

Besöksadress Borgmästarplan

Telefon 010-225 10 00

Fax 010-225 11 50

Webbadress www.lansstyrelsen.se/gavleborg

E-post gavleborg@lansstyrelsen.se

Naturtyper	Stränder Hällmarkstallskog Barrblandskog Klippängsvegetation
Strukturer	Gamla grova träd Död ved Kalkrika klippor
Växt- och djursamhällen	Klippängsvegetation Artrik snäckfauna
Arter (ArtDatabanken 2015, Rödlistade arter i Sverige 2015, ArtDatabanken SLU, Uppsala)	Fältmalört (<i>Artemisia campestris</i>) Blodnäva (<i>Geranium sanguineum</i>) Svartbräken (<i>Asplenium trichomanes</i>) Gaffelbräken (<i>Asplenium septentrionale</i>) Murruta (<i>Asplenium ruta-muraria</i>) Kalbinka (<i>Erigeron acris</i> ssp. <i>droebachiensis</i>) Kristallsnäcka (<i>Vitrea contracta</i>) Löksnäcka (<i>Oxychilus alliarius</i>)
Friluftsliv	Upplevelser och rekreation
Bebyggelse och anläggningar	Vägar till privatbostäderna vid Grubban, Solklippan och Örnboet. Stigar Parkeringsplats Rastplatser Sjömärke Förrådsbyggnader (utarrenderade)

1.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Gråberget består av till största delen av äldre skogsmark. De kustnära hällmarkstallskogarna är till stor del naturskogsartade, medan skogsmarken längre in från stranden i varierande grad är påverkad av modernt skogsbruk.

Hela den norra delen av området var under andra halvan av 1900-talet ett militärt skyddsområde med en omfattande underjordisk försvarsanläggning. Anläggningen lades ned 1997 och har sedan succesivt tömts och plomberats. Vissa byggnader har även rivits. Den militära verksamheten har lämnat rikligt

med spår i områdets östra delar i form av gamla vägar, söndersprängda klippor, betongfundament och liknande.

1.3 Områdets bevarandevärden

1.3.1 Biologiska bevarandevärden

Reservatet utgörs till större delen av småkuperad och blockrik skogsmark. Det som gör Gråberget skyddsvärt är den äldre och relativa opåverkade hållmarkstallskogen, samt den för regionen särpräglade klippängsvegetationen knuten till de kalkrika klipporna. Tallen dominerar Gråbergets skogar, men där marken är fuktigare växer gran in tillsammans med lövträd. På sina håll förekommer grövre aspar. Markvegetationen domineras av mattor av kråkbär och renlavar. I bergbranterna finns rikligt med knotiga och gamla tallar, både levande och i form av torrakor och lågor. Död ved finns allmänt förekommande i området.

I hållmarkstallskogen är karaktärsväxterna renlavar, islandslav och i de fuktigare partierna vitmossor. Fältskiktet är sparsamt utvecklat med ljung, lingon och kråkbär.

Floran på de kalkrika klipporna är säregen med en blandning av torrängsarter och klippspringsormbunkar. Vegetationen kännetecknas av rikliga förekomster av sol- och värmekrävande arter som t.ex. blodnäva och fältmalört som på Gråberget har sina nordligaste utposter i landet. Andra intressanta växter är *Asplenium*-arterna murruta (endast känd från två andra lokaler i länet), samt gaffelbräken och svartbräken som förekommer i rikliga mängder.

Reservatet hyser en sällsynt rik snäckfauna av olika arter, t.ex. klippspolsnäcka, löksnäcka, mindre kristallsnäcka och sidensnäcka. Vad fågellivet beträffar kan typiska barrskogsarter som spillkråka (Natura 2000-art enligt EU:s fågeldirektiv), större hackspett, större korsnäbb, talltita, tofsmes och korp ses eller höras i området.

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Naturreservatet ligger inom riksintresseområde för kulturmiljövård.

Riksintresseområdet syftar huvudsakligen till att bevara bebyggelsen i de gamla fiskelägena samt de stora sommarvillor från förra sekelskiftet som finns spridda på Norrlandet. Ingen sådan bebyggelse finns inom naturreservatet.

I områdets nordostligaste del finns en kulturlämning i form av ett röse, enligt fornminnesregistret ett gravröse från bronsålderstid.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Gråbergets spektakulära topografi med de höga klippformationerna som stupar brant ned i havet har sitt ursprung i en förkastningslinje som sträcker sig vidare ut i urbergsöarna Vitgrund och Norrskär. Förkastningslinjen avskiljer den

norrut vanligare granatögongnejsen från Gävlebuktens sedimentära bergarter, kalksten och Gävlesandsten. Enligt SGU:s digitala berggrundskarta utgörs berggrunden i naturreservatet av sura intrusivbergarter. I direkt anslutning till naturreservatets sydgräns (mot bebyggelsen i Bönan) finns dock en relativt stor förekomst av karbonatrika sedimentära bergarter, dvs Gävlebuktens ordoviciska kalksten. Det är förekomsten av kalksten som skapar förutsättningarna för områdets unika klippängsvegetation.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området är av stort intresse för friluftslivet. Gråberget har stor potential som utflyktsmål och för det rörliga friluftslivet. Området erbjuder genom sin närhet till Gävle och genom sin relativa lättillgänglighet även för den som inte är bilburen goda möjligheter till naturupplevelser och rekreation. Områdets värden för friluftslivet kommer ytterligare att förstärkas genom den förbättrade tillgänglighet skötseln av naturreservatet medför.

1.4 Källförteckning

Lind, A. 1997. Gråberget – från militärt skyddsområde till natur- och friluftsområde. Gävle kommun.

Värdefull natur i Gävleborg. 1997. Länsstyrelsen Gävleborg 1997:12.

Waldén, H. W. 1996. Snäckor och sniglar i Gävleborgs län. Länsstyrelsen Gävleborg 1996:13.

Skyddsvärda statliga skogar – Dalarnas, Gävleborgs och Västernorrlands län. 2004. Naturvårdsverket, rapport 5342.

Ståhl, P (red). 2016. Gästriklands flora.

PLANDEL

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i 5 skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena är:

- 1: Naturskogsartad hällmarkstallskog
- 2: Barrblandskogar med inslag av löv
- 3: Kalkrika klippor, bergsbranter och stränder
- 4: Vattenområde
- 5: Friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1: Naturskogsartad hällmarkstallskog, 13 ha

Beskrivning

Skötselområdet består av gammal kustnära hällmarkstallskog av tydlig naturskogskaraktär. Gamla tallar förekommer rikligt och död ved finns i området i form av torrakor och lågor.

Bevarandemål

Skogen skall utgöras av gammal naturskogsartad kustnära hållmarkstallskog med strukturer som gamla träd och döda stående och liggande träd. Skogen utvecklas fritt genom naturlig dynamik och naturliga processer. Arealen taiga (9010) i hela reservatet är minst 15 hektar.

Skötselåtgärder

Inga skötselåtgärder planeras i området.

Skötselplanens skötselområde 2: Barrblandskogar med inslag av löv, 24 haBeskrivning

Området består i huvudsak av äldre barrdominerad skogsmark med visst inslag av löv, främst i fuktigare partier. Vissa mindre områden utgörs av yngre eller medelålders skogsmark.

Bevarandemål

Området utvecklas succesivt till naturskogsartad barrblandskog präglad av sitt kustnära läge. Skogsmarken uppvisar en naturlig dynamik. Luckighet och naturlig föryngring kan förekomma vid vindfällning av träd. Strukturer som döda stående och liggande träd förekommer allmänt i området. Arealen taiga i hela reservatet är minst 15 ha och ökar med tiden i och med att skogen utvecklar naturskogsqualiteter.

Skötselåtgärder:

Området lämnas i huvudsak för fri utveckling.

Grova gamla tallar kan i något fall friställas för att gynna förekomsten av gammal solexponerad ved.

Vid behov kan enstaka träd tas bort för att öka ljusinsläppet till områden med kalkpåverkad klippängsvegetation.

I bestånd med yngre eller medelålders skog med låga naturvärden kan viss restaurering ske för att påskynda utvecklingen av naturskogsstrukturer. Detta kan vara åtgärder som luckhuggning eller ringbarkning av enstaka träd.

Skötselplanens skötselområde 3: Kalkrika klippor, bergsbranter och stränder, 2 haBeskrivning

Skötselområdet består av kalkrika klipp hållar och bergsbranter mot stranden, samt strandremsan bestående av omväxlande klippor, block och grus.

De dramatiska klipporna bjuder besökaren en vacker utsikt över havet och öarna utanför. Öster om Grubban finns en större grus- och klapperstrand med tydliga strandvallar.

På de sydvända klipporna finns en mycket intressant örtrik klippängsflora med sydliga arter som fältmalört, blodnäva och tjärblomster. I klippspringorna finns tre ormbunksarter ur släktet *Asplenium*: svartbräken, gaffelbräken och murruta. På strandklipporna finns även en av länets två förekomster av kalbinka, en sällsynt underart till gråbinka.

Bevarandemål

Klipporna och stränderna är tillgängliga för besökare som vill uppleva utsikten över havet.

Den säregna klippängsvegetationen med tillhörande typiska och sällsynta arter har god status utan negativ påverkan av slitage.

Arealen sten- och grusvallar (1220) är minst 0,01 ha.

Skötselåtgärder:

Vid behov kan enstaka träd och buskar av igenväxningskaraktär tas bort för att gynna den ljuskrävande klippängsvegetationen.

Om besöksstrycket blir stort, så att risk finns att känsliga vegetationsområden skadas av slitage, kan det behövas åtgärder för att minska slitaget.

Skötselplanens skötselområde 4: Vattenområde

Beskrivning

Skötselområdet består av vattenområdet närmast stranden.

Bevarandemål:

Vattenområdet utsätts inte för negativ påverkan.

Skötselåtgärder:

Inga åtgärder planeras.

Skötselplanens skötselområde 5: Friluftsliv

Beskrivning

Gråberget är ett fint tätortsnära utflyktsmål och naturreservatets anläggningar underlättar för besökaren att uppleva området. En parkeringsplats med entrépunkt till naturreservatet iordningställs längs vägen ned mot Grubban.

Från parkeringen anläggs en tillgänglighetsanpassad stig till en tillgänglighetsanpassad rastplats samt två eller tre enklare rastplatser.

Det nätverk av stigar som finns i området gör att stora delar av reservatet är lätta att besöka. Delar av stigsystemet kan på sikt komma att ingå som en del av en av kommunen planerad strandpromenad på Norrlandet. Spritt i området med koncentration i de östra delarna finns metallskrot, uppstickande metallföremål och dylikt, samt även viss åverkan i form av klotter på träd och sten.

Bevarandemål:

- Naturreservatets gränser är tydligt markerade
- Naturreservatet har en väl underhållen och välkomnande entrépunkt med parkeringsplats och informationstavla
- Fyra stycken väl underhållna informationstavlor med reservatsinformation finns i området
- Det finns en tillgänglighetsanpassad, väl underhållen rastplats med eldplats, utlagd ved och soptunna, samt minst två enklare rastplatser
- En tillgänglighetsanpassad stig finns från entrépunkt/parkeringsplats till den stora rastplatsen
- Skötselplanens stigar är väl framkomliga
- En skylt med information om vilka öar och platser som finns ska sättas upp vid den stora rastplatsen (genomförs av kommunen i anslutning till kustleden).
- Kustleden markeras genom markering och skyltning på samma sätt som övrig del av kustleden (genomförs av kommunen).

Skötselåtgärder:

Reservatets gränser markeras och underhålls löpande.

En parkeringsplats med låga räcken iordningställs på befintlig gammal betongplatta. Vägen österut från parkeringsplatsen spärras med vägbom, stenblock eller liknande.

En lättillgänglig rastplats med eldplats, vedförråd och soptunna anläggs på ett sätt som smälter väl in i landskapet. Två enklare rastplatser med eldstad iordningställs. Rastplatserna skall hållas väl underhållna.

Cykelparkering med fastlåsningsmöjlighet kan monteras, om behov finns, vid anslutningsvägar till reservatet.

Viss siktröjning med fällning av enstaka träd kan vid behov utföras i anslutning till den stora rastplatsen.

En tillgänglighetsanpassad stig anläggs från parkeringen till rastplatsen.

De stigar som anges på skötselplanens karta hålls väl framkomliga. Stigarna kan eventuellt markeras med färg, brickor eller liknande. Delar av stigsystemet kan komma att ingå i en framtida kommunal vandringsled.

Informationstavlor sätts upp och underhålls löpande.

En vägvisare sätts upp vid Utvalnsvägen vid avfarten mot Grubban.

Enkla pekare kan sättas upp vid stigarna i reservatet.

Initialt och vid behov bör området ”städas” från skrot, uppstickande metallföremål och liknande, samt även saneras från klotter på träd och klippor.

En folder om området bör på sikt tas fram.

För den del av kustleden som kommer att ingå i reservatet ska en överenskommelse om skötsel göras med Gävle kommun.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsens personal eller andra av länsstyrelsen anlidade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker för:

- Frihuggning av enstaka gamla träd
- Avverkning för ökat ljusinsläpp till klippängsvegetation
- Eventuella restaureringsåtgärder i skogsmark
- Anläggning och underhåll av besöksanläggningar

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet ”Uppföljningsplan för Gråbergets naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande. Mer information om Länsstyrelsens uppföljning finns i ”Uppföljning av skyddade områden i Gävleborgs län – policy och översiktlig plan 2012”.

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Frekvens	Prioritering	Finansiering
Frihuggning av gamla träd	Vid behov	Skötselområde 2	Vid behov	3	Skötselanslaget
Röjning för att gynna klippängsvegetation	Vid behov	Skötselområde 1 & 3	Vid behov	2	Skötselanslaget
Kanalisering av besökare	Vid behov	Skötselområde 3	Vid behov	2	Skötselanslaget
Utmärkning och underhåll av gräns	Initialt och vid behov	Hela reservatet	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget
Uppsättning och underhåll av informationstavlor	Initialt och vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget eller kommunal finansiering
Anläggning och underhåll av parkeringsplats	Initialt och vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget

Anläggning och underhåll av rastplatser	Initialt och vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget
Anläggning och underhåll av tillgänglighetsanpassad stig till rastplats	Initialt och vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget
Siktröjning vid rastplats	Vid behov	Enligt karta	Vid behov	2	Skötselanslaget
Markering av stigar	Initialt och vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	2	Skötselanslaget eller kommunal finansiering
Underhåll av framkomlighet på stigar	Vid behov	Enligt karta	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget eller kommunal finansiering
Utarbeta en folder om naturreservatet	På sikt			3	Skötselanslaget
Städning av området samt klottersanering	Initialt och vid behov	Hela området	Initialt och vid behov	1	Skötselanslaget

5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen om ca 15 år.